

Rapportage sectorthema Opleidingen Verloskunde

Hoe leiden wij onze studenten op tot zelfstandig denkende professionals die met een open en actieve houding in een interprofessionele context handelen en een bijdrage leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg?

Academie Verloskunde Amsterdam-Groningen, Hogeschool Inholland
Academie Verloskunde Maastricht, Zuyd Hogeschool
Verloskunde Academie Rotterdam, Hogeschool Rotterdam

Inleiding

Dit rapport bevat constatering en aanbevelingen voor de drie verloskunde-opleidingen van de Academie Verloskunde Amsterdam-Groningen (AVAG, Hogeschool Inholland), de Academie Verloskunde Maastricht (AVM, Hogeschool Zuyd) en de Verloskunde Academie Rotterdam (VAR, Hogeschool Rotterdam) over het sectorthema dat zij voorafgaand aan de afzonderlijke opleidingsbeoordelingen hebben gedefinieerd.

Het sectorthema betreft:

“Hoe leiden wij onze studenten op tot zelfstandig denkende professionals die met een open en actieve houding in een interprofessionele context handelen en een bijdrage leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg?”

Vragen die de opleidingen hierbij voor het panel hebben gedefinieerd, zijn:

1. *Herkent het panel de uitkomst en wijze waarop zij dat in opleidingen heeft vormgegeven?*
2. *Wat kunnen opleidingen daarin van elkaar leren?*
3. *Welke adviezen heeft het panel voor de opleidingen?*

Dit rapport is tot stand gekomen op basis van de bevindingen en overwegingen verkregen uit de drie individuele opleidingsbeoordelingen. Deze beoordelingen hebben plaatsgevonden in de periode november 2018 - januari 2019. Het laatste definitieve rapport is in april 2019 opgeleverd. Het laatste ontwikkelgesprek (onderdeel van de opleidingsbeoordeling) heeft plaatsgevonden op 23 mei 2019.

De opleidingen zijn beoordeeld volgens het *NVAO-kader 2016*. De opleidingen van de AVM en de VAR zijn beoordeeld volgens de vier standaarden van het kader voor de beperkte opleidingsbeoordeling. De opleiding van de AVAG is beoordeeld volgens het kader voor een uitgebreide opleidingsbeoordeling (elf standaarden).

De opleidingsbeoordelingen zijn uitgevoerd door een vast kernpanel dat de drie opleidingen heeft bezocht:

De heer prof. dr. C.P.M. van der Vleuten (voorzitter)

Mevrouw dr. E. Mestdagh (domeindeskundige)

Mevrouw F.M. Posthumus (domeindeskundige)

Het panel is ondersteund door mevrouw M. Snel BHRM & BEd, lead-auditor van NQA.

Per opleidingsbeoordeling nam een andere student deel aan het panel, zodat zij niet de eigen opleiding zou beoordelen. Ook zat er per beoordeling een andere expert in het panel met expertise op het gebied van het bijzonder kenmerk, dat per opleiding werd bekeken en per opleiding een andere betrof.

In navolgende zijn de constatering en aanbevelingen van het panel over het sectorthema opgenomen. De drie vragen die daarbij zijn geformuleerd, vormen daarbij de leidraad. Bij de eerste vraag geeft het panel haar constatering en aanbevelingen weer over het sectorthema. Bij de tweede vraag is beschreven wat de opleidingen in de ogen van het panel van elkaar

kunnen leren en bij de derde vraag zijn de aanbevelingen gepresenteerd. In de bijlage van dit verslag is een overzicht met de oordelen opgenomen.

1 Sectorthema: constatering en aanbevelingen

In dit hoofdstuk presenteert het panel een reflectie op het sectorthema. Per vraag is een uitwerking van het panel opgenomen.

Sectorthema:

Hoe leiden wij onze studenten op tot zelfstandig denkende professionals die met een open en actieve houding in een interprofessionele context handelen en een bijdrage leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg?

1. *Herkent het panel de uitkomst en wijze waarop zij dat in opleidingen heeft vormgegeven?*

Het panel meldt allereerst dat het de opleidingen heeft leren kennen als opleidingen die staan voor hun vak, een hoog niveau nastreven en ambitieus zijn. Voor alle opleidingen geldt dat studenten zich voldoende voorbereid voelen om als zelfstandig verloskundig professional te werken. De kwaliteit van afgestudeerden getuigt over de hele linie van een hoog niveau. De kwaliteit van het personeel is een belangrijke factor voor de kwaliteit van de opleidingsprogramma's. De opleidingen dragen bij aan de hoge kwaliteit van verloskundige zorg.

De uitgangspunten (beoogde leerresultaten)

Het hoge niveau dat de opleidingen nastreven en de ambities die zij daarbij hebben, is opgenomen in de uitgangspunten (standaard 1: beoogde leerresultaten). De opleidingen baseren zich op de gangbare wettelijke kaders en vakinhoudelijke eisen, zowel nationaal als internationaal. In deze eisen zit een hbo+-niveau verankerd, aangezien de afgestudeerde beroepsbeoefenaar direct na het afstuderen vanaf dag 1 als professional zelfstandig moet kunnen werken en de volle verantwoordelijkheid draagt die daarbij hoort. Dit betreft meer (een hoger niveau van beroepsuitoefening) dan wat gemiddeld genomen van een hbo'er verlangd wordt en veelal is gedefinieerd als 'startende beroepsbeoefenaar'.

Het panel merkt op dat de opleidingen te maken hebben met nationale (wettelijke) eisen (AMvB) die verder gaan dan de Europese richtlijnen, concreet gaat het om een minimumaantal verrichtingen. Het panel vindt niet alle eisen even passend, zoals het minimumaantal epi's en het aantal thuisbevellingen. Concreet vindt het panel de eis over het aantal te zetten epi's niet passen bij de 'woman-centered care-visie' wat voor alle opleidingen een belangrijk uitgangspunt is. Het panel heeft daarbij geconstateerd dat het behalen van die norm (evenals de norm voor aantal thuisbevellingen) leidt tot een ongewenste druk op het curriculum en tot een ongewenste studiedruk en vertraging bij studenten. Het panel begrijpt dat het niet aan de opleidingen is, maar aan de wetgever, om die norm te herzien. Aangezien de Nederlandse norm de Europese overstijgt (EU/Dir/2013), is er volgens het panel ruimte om wat bij te stellen. Daarbij ziet het panel hoe binnen de onderwijscontext wordt gehandeld om de norm van het aantal epi's te halen (via 'epi-stages'). Het panel begrijpt dat de wetgever dit eist, maar vindt dit - zoals gemeld - in strijd met de visie over woman-centered care.

De opleidingen streven, naast de landelijke leerresultaten, eigen accenten na. Daarin zit voor twee van de drie opleidingen ook nadrukkelijk een hoog hbo-niveau verankerd.

De AVAG legt een accent op de academische en wetenschappelijke vorming bij studenten. Dit zit door de gehele opleiding en blijkt onder meer uit de aandacht voor EBM, het klinisch redeneren en de doorstroommogelijkheden richting universitaire programma's. Bij de AVM is Evidence Based Midwifery (EBM) de centrale lijn in het curriculum. Studenten moeten met behulp van EBM hun handelen onderbouwen vanuit of toetsen aan hun wetenschappelijke kennis.

De VAR profileert zich op het concept van 'woman-centered care' en stelt nadrukkelijk de behoefte van de cliënt centraal en daarmee de samenwerking in de ketenzorg.

Het panel constateert dat er per opleiding een onderscheidende focus is en dat er een grote overlap bestaat tussen de verschillende accenten. Dit mag als een goede balans worden gezien. Zo hebben de drie opleidingen, conform het beroepsprofiel, allemaal aandacht voor evidence based handelen. Dit is een belangrijke eigenschap voor de beroepsuitoefening en zit verankerd in de programmaonderdelen. Bij de AVM vormt EBM een rode lijn in het gehele programma en leren studenten hun handelen te onderbouwen vanuit de wetenschap. Hierbij is er sprake van een sterke samenwerking met het lectoraat Midwifery Science. Bij de AVAG is er aandacht voor EBM via de aandacht voor klinisch redeneren en voor onderdelen gericht op onderzoek, gekoppeld aan doorstroomprogramma's. Bij de VAR is EBM als werkwijze opgenomen in diverse programmaonderdelen.

Ook het concept van woman-centered care (WCC) wordt door alle drie de opleidingen gedragen. Dit is het meest zichtbaar bij de VAR waarbij het concept door het gehele curriculum een duidelijk vertrekpunt vormt. Daarbij geldt dat dit verder doorademd kan worden in de gehele organisatie. Het panel herkent dat de AVAG in programmaonderdelen (stage jaar 1) ook aandacht heeft voor WCC.

Vormgeving onderwijs

Het panel herkent het sectorthema terug in de vormgeving van de onderwijsprogramma's. De opleidingen leiden studenten op tot zelfstandige denkende professionals die met een open en actieve houding in een interprofessionele context handelen en een bijdrage leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg. Het panel vindt de drie opleidingen zonder meer succesvol in het opleiden van zelfstandig denkende professionals die met een open en actieve houding in de interprofessionele context kunnen handelen (eerste deel van het sectorthema). De aandacht voor de interprofessionele context kent per opleiding andere accenten. De opleidingen kunnen hierin van elkaar leren, maar dat is voor het panel niet noodzakelijk, omdat het ook mooi is dat deze accenten bestaan.

Als het gaat om de interprofessionele context dan ziet het panel dat de AVAG in haar programma een interdisciplinaire context biedt via de Public Health-stage waarbinnen studenten tot een gezondheid bevorderende maatregel moeten komen. Dit kent conform het profiel van de AVAG een nadrukkelijke academische focus. Deze stages leveren volgens het panel interessante producten op die nog een verder vervolg kunnen krijgen. De AVM kent deze focus ook, maar heeft met de introductie van de Communities of Practice ook een bredere interdisciplinaire setting in de opleiding gebracht: een setting waarin studenten onder regie van het lectoraat Midwifery Science aan een Critical Appraised Topic of een Patiënt-Intervention-Comparison-Outcome werken. Verloskunde-praktijken binnen de eerste lijn van de gezondheidszorg en een ziekenhuis maken onderdeel uit van deze werksetting. De VAR benadert de interprofessionele context vanuit

het uitgangspunt dat afgestudeerden goed moeten kunnen samenwerken in de keten. Hiervoor werkt de VAR samen met het Erasmus MC. Daarnaast biedt de VAR via minorenonderwijs een interprofessionele context aan die breder is dan de beroepskolom, namelijk met aanpalende domeinen zoals Social Work. Het panel heeft hiervan diverse mooie voorbeelden aangetroffen die wellicht verder uitgebouwd kunnen worden.

Over de mate waarin afgestudeerden een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg (tweede deel van het sectorthema) valt voor het panel op twee manieren te rapporteren. Allereerst volgt een schets van het panel over hoe hier in de vormgeving van de curricula aandacht voor is. Vervolgens wordt het beeld van het panel over de resultaten gegeven: de mate waarin afgestudeerden dit daadwerkelijk lukt.

De opleidingen hebben allemaal te maken met een vol druk programma. Dat komt door de hoge eisen die gesteld worden aan de verloskundige en de ambities die de opleidingen daarbij nastreven.

Kijkend naar de inhoud van de programma's dan stelt het panel vast dat de opleidingen van de AVM en de VAR een soortgelijke opbouw hanteren. Het eerste jaar is gericht op het normale fysiologische verloop van de zwangerschap, baring en kraambed. In het tweede jaar wordt meer ingegaan op de pathologie, ketenzorg en beleid en of op complexere zorgvragen. Het derde en vierde jaar biedt vaak meer verdieping, praktijkervaring en ruimte voor verbreding via profileringsruimte (keuze onderwijs/minoren). Het vierde jaar is gericht op het volledig zelfstandig kunnen functioneren. In het curriculum van de AVAG werkt de student geleidelijk toe naar het behalen van de Kwalificerende Eindtaken (KET's). In de eerste twee studie jaren staat vooral het verwerven van kennis centraal waarbij naast de fysiologie direct de pathologie aangeleerd wordt. Naarmate het programma vordert, neemt het aantal stages en de duur ervan toe waarin studenten specifieke verrichtingen ontwikkelen en aantonen.

De opleidingen hebben alle drie aandacht voor persoonlijke ontwikkeling (naast professionele ontwikkeling). Daarmee hebben alle opleidingen goed oog voor en aandacht voor een passende houding die gewenst en nodig is voor studenten om in de interprofessionele context te kunnen werken. Centraal in de studiebegeleiding staan eigenschappen die nodig zijn op een goede verloskundige te worden, naast is er aandacht voor persoonlijke leerwensen. Opvallend bij de AVAG zijn de mogelijkheden die zij aanbiedt om via persoonlijke leerroutes door te stromen naar een universiteit en mogelijkheden om onderdelen van het programma in het buitenland te doen. De AVAG beschikt daarvoor over sterke netwerken en convenanten met universitaire programma's. De VAR biedt een minor aan waarin studenten multidisciplinair samenwerken met studenten van Social Work (en andere opleidingen). In de ogen van het panel zeer relevant en onderscheidend ten opzichte van de andere opleidingen.

Kijkend naar de vormgeving dan heeft elke opleiding voor een andere weg gekozen om te komen tot een uitvoerbaar (werkbaar) programma, dat bestaat uit vier voltijdse studie jaren (hbo-kader). De AVM heeft de leerresultaten vertaald naar Entrustable Professional Activities (EPA's). De AVAG hanteert zestien Kwalificerende Eindtaken die zijn gebaseerd op EPA's. In de ogen van het panel is dit een slim vertrekpunt voor de vormgeving van het onderwijs. Het maakt niveauverschillen (in opbouw) goed mogelijk. Studenten weten wat er van hen wordt verwacht en 'de taal' van EPA's en KET's sluit aan op het academisch medisch onderwijs en het academisch

medische beroepenveld. Het beeld van het panel is dat het verloskundige werkveld hier nog verder in meegenomen kan worden. De AVM heeft hiervoor de CoP's ontwikkeld waarin eerste- en tweedelijns zorg en het lectoraat Midwifery Science sterk met elkaar in verbinding staan. Het is de wens van de opleiding om dit verder uit te breiden. Het panel onderschrijft deze wens. De VAR heeft een andere keuze gemaakt om de leeruitkomsten op een goede manier te behalen binnen de vier studiejaar. Zij heeft ervoor gekozen om een aantal leeruitkomsten (4 van de 15) als niet-voorwaardelijk aan te merken. Dit betekent dat de opleiding haar studenten wel examineert op alle competenties op het beoogde bachelorniveau (deze worden ook allemaal als zodanig aangeboden in het programma), maar dat het afronden van deze competenties met een positief resultaat niet voorwaardelijk is voor het behalen van het diploma. Het panel vindt de keuze passend en realistisch. Alles overziend stelt het panel vast, dat de landelijke leeruitkomsten veelomvattend zijn en wellicht niet allemaal even zwaar de kern van het vak raken.

De opleidingen hanteren verschillende onderwijskundige concepten, waarbij de praktijk centraal staat. Theorie- en praktijkonderwijs zijn ondersteunend aan de themaopdrachten/projecten die zijn gericht op kenmerkende beroepssituaties. Dit draagt in belangrijke mate bij aan het verwerven van de beoogde leerresultaten binnen de gestelde studieduur.

Het panel stelt vast dat de opleidingen bij de toelating van nieuwe studenten in de toelatingsprocedure aandacht hebben voor de zwaarte van het curriculum en wat het curriculum van studenten vraagt. De drie opleidingen hebben, naast de 'harde instroomeisen' (zoals vooropleiding), aandacht voor de persoon en gaan zij bij de intake na of de kandidaat een verloskundige in spé is. Vanuit de opleidingsvisiteatie heeft het panel het beeld dat de diversiteit in instroom (studentpopulatie) verschilt. Dat lijkt enerzijds door de aanwas te komen (wie meldt zich waar) en anderzijds doordat de ene opleiding meer vwo-instroom aantrekt ten opzichte van de anderen. Dat lijkt bij de AVAG het sterkst te zijn. Het panel vindt aandacht voor diversiteit belangrijk en vraagt daar derhalve aandacht voor.

Over de mate waarin afgestudeerden een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkelingen in de geboortezorg.

Het panel heeft zonder meer een positieve indruk van de kwaliteit van de vaardigheden van studenten om dit goed te kunnen doen. Er is veel aandacht voor evidence based handelen en dat is bij de ene opleiding meer het geval dan bij de anderen. Ook vindt het panel het overtuigend aangetoond dat opleidingen hun studenten zelfkritisch maken en de notie meegeven dat zij onderdeel uitmaken van een groter geheel. Dit zijn ook belangrijke eigenschappen die studenten (alumni) in staat stelt een bijdrage te leveren aan ontwikkelingen binnen de geboortezorg.

Over de kwaliteit van de eindwerkstukken (in het bijzonder de kwaliteit van het onderzoek en de wetenschappelijke onderbouwing).

Een belangrijke constatering van het panel is dat het panel op dit punt amper een verschil in kwaliteit heeft aangetroffen. Met andere woorden, het verschil in focus (in profilering en programma), ziet het niet als zodanig in de kwaliteit van de eindwerkstukken terug. Concreet vindt het panel dat de aandacht voor wetenschap en academisering niet tot studentproducten leidt die vergelijkbaar zijn met kwaliteit zoals van een universitaire opleiding verwacht mag worden. De studentresultaten zijn voor het panel representatief voor hbo-bacheloropleidingen met een duidelijk plus op de beroepsuitoefening waarmee ze een

bovengemiddelde kwaliteit laten zien. Deze is dus niet te kwalificeren als 'wetenschappelijk' of 'academisch'. Het panel vindt het in dit kader verder noemenswaardig, dat het de kwaliteit van de beroepsproducten van studenten van de VAR voor de vier niet-voorwaardelijke competenties opvallend goed vond.

Kortom, het panel ziet dat onderdelen van het sectorthema in het ene programma meer of anders aandacht krijgen dan in het andere, zoals de aandacht voor interprofessionele context en de aandacht voor het leveren van een bijdrage aan de ontwikkelingen in de geboortezorg. In de ogen van het panel hangt dit samen met de verschillen in ambities die per opleiding bestaan en goed kunnen bestaan. Het zijn verschillende wegen (accenten) die naar eenzelfde einddoel leiden.

2. *Wat kunnen opleidingen daarin van elkaar leren?*

Voortbordurend op voorgaande is gesteld dat de drie opleidingen alle drie te maken hebben met een veelomvattend kader: enerzijds door de eisen die gelden voor het beroep en anderzijds door de eigen profilering die ambitieus is. In de ogen van het panel hebben de opleidingen een goede werkwijze gevonden om daarmee om te gaan, een werkwijze (vormgeving) die past bij de identiteit van de eigen opleiding en die het mogelijk maakt om de leerresultaten binnen het kader van vier studiejaar te behalen. Alles overziend, vindt het panel dat voor elke keuze die ten grondslag ligt aan de vormgeving van een programma wat te zeggen is en dat verschillen mogen bestaan. Daarbij kan gezegd worden dat opleidingen van elkaar kunnen leren.

Leren van AVAG:

- Het onderwijskundig concept binnen de AVAG staat als een huis.
- De aandacht voor Public Health.
- De mogelijkheden voor studenten om in internationale context onderwijs te volgen.

Leren van AVM:

- De wijze waarop de Communities of Practice zijn opgezet en functioneren als leerplatform voor studenten.
- De wijze waarop EBM in de organisatie is ingebed: onderwijs, leven lang leren en onderzoek (via lectoraat Midwifery Science) hangen zeer sterk met elkaar samen.

Leren van VAR:

- De aandacht voor samenwerken en communicatieve vaardigheden.
- De aandacht voor interdisciplinair werken in de breedte.
- De aandacht voor de student (persoon) in de studiebegeleiding.

3. *Welke adviezen heeft het panel voor de opleidingen?*

Naast punten waarvan het panel denkt dat de opleidingen daarin van elkaar kunnen leren zijn er ook punten waarin de opleidingen samen kunnen optrekken. Het panel heeft de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Het panel adviseert de opleidingen om vanuit het SOV met de beroepsvereniging en het Ministerie van VWS het overleg aan te gaan om de verplichte taken, zoals opgenomen in de AMvB, te heroverwegen (waaronder het aantal epi's en het aantal thuisbevallingen). Houd bij een discussie over het profiel goed oog voor het ambacht. Verlies dat niet uit het oog.
- Mede een punt om vanuit het SOV op te pakken betreft de cesuur van de Landelijke Voortgangstoets. Het panel heeft begrepen dat bepaalde kenniselementen niet meetellen, dat bevreemdt het panel.
- De opleidingen zijn ambitieus en 'vol' en hebben te maken met het fingerende hbo-kader. Het panel beveelt daarom aan om binnen het landelijke overleg na te gaan welke leerresultaten de kern van het beroep vormen en wellicht meer als secundair gelden. Stel deze set centraal in het opleidingsprofiel en het eindniveau dat moet worden nagestreefd. Houd (in het licht van de zwaarte van het programma) ook goed zorg voor de studielast en het studentwelbevinden.
- Het panel heeft de indruk dat de drie opleidingen recentelijk de instroomprocedure hebben bekeken en er mede op basis van die evaluaties meer aandacht is gekomen voor samenwerken en leiderschap bij de intake. Het panel geeft de opleidingen daarbij mee dat het goed is om aandacht te blijven hebben voor diversiteit in de instroom.
- Met het oog op de interprofessionele context raadt het panel de opleidingen aan een actieve houding aan te nemen in het bewerkstellingen van een interprofessionele context. Daarbij vindt het panel de samenwerking met obstetrie essentieel. Hiervan kan duidelijker sprake zijn.
- Het panel herkent bij de verschillende opleidingen dat veel tijd en energie uitgaat naar de relatie met het werkveld. Dit is nodig en niet altijd even makkelijk. In dat licht kunnen opleidingen nog meer aandacht besteden aan het samenwerken en afstemmen over stageplaatsen.

Bijlage Overzicht uitkomsten

De opleidingen zijn allemaal beoordeeld volgens het van toepassing zijnde kader van de NVAO (Beoordelingskader 2016). De opleidingsbeoordelingen bij de AVM en de VAR zijn uitgevoerd volgens het kader voor een beperkte opleidingsbeoordeling (BOB). De opleidingen zijn beoordeeld op vier standaarden. De opleiding van de AVAG is beoordeeld volgens het kader voor een uitgebreide opleidingsbeoordeling (UOB), dat gaat uit van elf standaarden.

Voor de BOB en UOB geldt dat elke standaard is beoordeeld volgens een vierpuntsschaal: Onvoldoende, Voldoende, Goed, Excellent. Daarnaast is elke opleiding als geheel beoordeeld volgens dezelfde vierpuntsschaal. De beslisregels van de NVAO zijn hierbij gehanteerd.

Schematisch overzicht van oordelen per standaard¹:

Visitaties opleidingen Verloskunde (BOB)

	1	2	3	4
AVM, Zuyd Hogeschool	G	G	G	G
VAR, Hogeschool Rotterdam	G	G	V	G

Visitatie opleiding Verloskunde (UOB)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
AVAG, Hogeschool Inholland	G	G	E	G	G	G	G	G	V	G	G

Totaaloordeel per opleiding:

AVM, Zuyd Hogeschool: goed

VAR, Hogeschool Rotterdam: goed

AVAG, Hogeschool Inholland: goed

¹ O = onvoldoende; V = voldoende; G = goed; E = excellent